

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук

ТУР ОЛЕНИ ВАСИЛІВНИ

на дисертаційну роботу

САМОЙЛЕНКА ВЛАДИСЛАВА СЕРГІЙОВИЧА

«Публічне управління сталим розвитком регіону у повоєнний період»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування»,

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційної роботи

В сучасних умовах питання сталого розвитку регіонів постає одним з важливих напрямів наукових досліджень з огляду на посилення викликів, що унеможлиблюють формування засад стабільного функціонування територій. Регіональний розвиток в Україні відбувається під впливом значного кола загроз, що виникають у різних секторах економіки та провокують поступове зниження здатності територіальних утворень запобігати накопиченню проблем та долати їх наслідки. Повномасштабна військова агресія виявилася каталізатором посилення інших видів загроз, притаманних довоєнному періоду, у зв'язку з чим актуалізувалося питання визначення засад публічного управління сталим розвитком регіонів відповідно до умов воєнного та повоєнного періодів.

Актуальність дослідження Самойленка В.С. зумовлена необхідністю трансформації системи публічного управління сталим розвитком регіонів України на тлі загострення проблем воєнного періоду та завдань післявоєнної відбудови. Депопуляція, руйнування та пошкодження інфраструктурних об'єктів, негативні тенденції на ринку праці, релокація бізнесу, загрози енергетичній безпеці, надмірне навантаження на економіку західних регіонів значно скорочують можливість застосування моделей публічного управління, що використовувалися до війни. Особливо гостро завдання трансформації моделей публічного управління постає у прикордонних і прифронтових регіонах, що обумовлено тривалою потребою протидії безпековим загрозам за одночасного виконання оборонних та відновлювальних завдань. Євроінтеграційні зобов'язання та необхідність

узгодження вітчизняних засобів післявоєнного відновлення країни з європейськими принципами сталого розвитку посилюють необхідність зміни підходів до функціонування системи публічного управління сталим розвитком регіонів, що підкреслює актуальність представленого до захисту дослідження.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами та напрямками

Дисертаційну роботу виконано згідно з планами наукових досліджень Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України за темами «Формування системи управління регіональними ринками теплової енергії» (номер державної реєстрації 0121U113542), «Синергетичні ефекти диверсифікації просторового розвитку України» (номер державної реєстрації 0124U000046), «Впровадження циркулярного підходу в секторах економіки України» (номер державної реєстрації 0124U005146), у процесі виконання яких здобувачем визначено нормативно-правові засади впровадження циркулярного підходу в економіці України, а також ідентифіковано різні моделі повоєнного відновлення територій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності, що підтверджується адекватним застосуванням сучасного інструментарію дослідження, логічною послідовністю викладу матеріалу та узгодженістю отриманих результатів із визначеними завданнями.

У першому розділі проаналізовано понятійно-категоріальний апарат публічного управління сталим розвитком регіону та виокремлено такі категорії, як «сталий розвиток», «сталість», «резильєнтність» і «відновлення». Засобами бібліометричного аналізу визначено, що сталий розвиток полягає у формуванні цільової траєкторії розвитку; сталість є тотожною довгостроковій життєздатності; резильєнтність відзеркалює динамічну спроможність системи передбачати, поглинати, адаптуватися й трансформуватися; відновлення є процесом реалізації цієї спроможності після шоків. Зазначено, що в існуючому науковому доробку

недостатню увагу приділено механізмам публічного управління як важливій складовій сталого розвитку та сталому розвитку як одному з провідних векторів публічного управління. Запропоновано розуміти публічне управління сталим розвитком регіону у якості цілеспрямованої, багаторівневої та партисипативної діяльності органів публічної влади й інших суб'єктів врядування, спрямованої на забезпечення адаптивних змін регіональної соціо-еколого-економічної системи задля досягнення цільової траєкторії розвитку.

У другому розділі запропоновано здійснювати діагностику резильєнтності регіонів України в умовах послідовних воєнних шоків на основі індексно-динамічного методичного підходу. Особливістю підходу є оцінювання економічної, соціальної та екологічної підсистем за наскрізним горизонтом 2013-2024 рр. відносно єдиної довоєнної бази та трьома інтервалами – 2013-2021 рр., 2015-2021 рр. і 2021-2024 рр. Перевагою індексно-динамічного методичного підходу є можливість визначати спрямованість структурних зрушень, ефекти гістерезису та еволюційні траєкторії регіонального розвитку, а саме створення, оновлення, обмеження та руйнування. Застосування цього підходу дозволило автору виконати порівняння 25 регіональних систем України та виокремити такі їх стани, як динамічна стійкість, адаптивне відновлення, гістерезис, деградація і колапс.

У третьому розділі проаналізовано систему публічного управління сталим розвитком прикордонного/прифронтового регіону у воєнний період на прикладі Харківської області. Виявлено невідповідність між стратегічним, програмно-цільовим і проєктним рівнями, що унеможлиблює замикання циклу «мета – програма – проєкт – результат». Визначено, що стратегічне планування значною мірою є адаптованим до воєнних загроз у той час, як програмно-цільове планування не забезпечує здійснення економічної, екологічної та безпекової трансформації. Автором підкреслено, що проєктний рівень публічного управління характеризується м соціального виміру на тлі фрагментарної наявності економічних та екологічних проєктів.

Наукова новизна одержаних в дисертаційній роботі результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи Самойленка В.С. полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень і розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення системи публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону України на засадах зміцнення резильєнтності.

Найбільш вагомими результатами, що характеризуються науковою новизною, є такі:

удосконалено концептуальну модель публічного управління сталим розвитком прикордонного/прифронтового регіону, засновану на авторському понятті «безпеково адаптивне відновлення» та цільовій функції мінімізації втрат і максимізації резильєнтності, що дало змогу побудувати чотирирівневу архітектуру моделі з диференціацією управлінських рішень за зонами безпекової експозиції;

удосконалено методичний підхід до діагностики резильєнтності регіонів України, який ґрунтується на індексно-динамічному вимірюванні 15 соціо-еколого-економічних індикаторів і поєднує вінзоризацію екстремальних значень, ентропійне зважування та шкалу бажаності Харрінгтона;

удосконалено аналітичне забезпечення вибору моделі публічного управління повоєнним відновленням України, яке передбачає зіставлення національної практики з європейським досвідом за єдиною системою критеріїв;

дістало подальшого розвитку обґрунтування понятійно-категоріального апарату публічного управління сталим розвитком регіону в частині розмежування та встановлення змістової ієрархії категорій «сталий розвиток», «сталість», «резильєнтність» і «відновлення», що дало змогу сформулювати авторське визначення поняття «публічне управління сталим розвитком регіону»;

дістало подальшого розвитку організаційно-ресурсне забезпечення публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону, яке спирається на замикання управлінського циклу «стратегія – програма – проєкт – результат» та поєднує безпековий аудит проєктів, трирівневу систему страхування і розподілу воєнних ризиків, цифровий моніторинг та дорожню карту реалізації заходів.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи

Результати дослідження впроваджено в діяльність Савинської селищної військової адміністрації Ізюмського району Харківської області (довідка № 01-09/302 від 30.07.2026 р.), якою використано концептуальну модель управління сталим розвитком прикордонного регіону на засадах безпеково адаптивного відновлення, методику просторової диференціації громад за зонами безпекової експозиції та чотирирівневу архітектуру моделі в процесі формування стратегій сталого розвитку, розроблення програм комплексного відновлення та проєктів розвитку територіальної громади.

У діяльності Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області (довідка № 04-41/3173 від 30.07.2026 р.) використано систему індикаторів оцінювання результативності для моніторингу досягнення економічних, екологічних та соціальних цілей, методичний підхід до формування портфеля проєктів відновлення, а також інструменти публічного управління, що забезпечують прозорість і обґрунтованість відбору інвестиційних та інфраструктурних ініціатив для розроблення програм комплексного відновлення територіальної громади.

Апробація результатів дисертаційної роботи

Основні положення дисертації опубліковано у 12 наукових працях, серед яких 7 статей у наукових фахових виданнях України, у т. ч. 2 одноосібні, та 5 публікацій у матеріалах всеукраїнських і міжнародних конференцій. Публікації загалом відображують всі основні положення новизни дисертаційної роботи, відповідають їй за змістом, що свідчить про їх належне оприлюднення. Публікаційна активність і тематичне охоплення праць відповідають вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та надають здобувачу право публічного захисту.

Структура, обсяг та оформлення дисертаційної роботи

Дисертаційна робота виконана українською мовою з дотриманням вимог наукового стилю викладу. Робота складається з анотації (українською та

англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (432 найменування) та 2 додатків. Загальний обсяг тексту – 301 сторінка; робота містить 65 таблиць і 43 рисунки. Структура дисертації є збалансованою та відповідає поставленим меті і завданням.

Перший розділ присвячено понятійно-категоріальному апарату публічного управління сталим розвитком регіону та виокремленню таких категорій, як «сталий розвиток», «сталість», «резильєнтність» і «відновлення». У другому розділі здійснено діагностику резильєнтності регіонів України в умовах послідовних воєнних шоків на основі індексно-динамічного методичного підходу. У третьому розділі проаналізовано систему публічного управління сталим розвитком прикордонного/прифронтового регіону у воєнний період на прикладі Харківської області. Оформлення дисертації відповідає вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дискусійні положення та зауваження

Ретельне ознайомлення з текстом дисертаційної роботи дозволяє висловити ряд зауважень і питань дискусійного характеру, що не знижують загальної позитивної оцінки роботи, але можуть бути предметом уточнення під час захисту.

1. Цікавим є запропонований автором поділ оцінки регіональної резильєнтності за певними часовими горизонтами. Рис. 2.1. дисертації надає наочне уявлення про аргументованість саме такого поділу (2013-2021 рр., 2015-2021рр, 2021-2024), проте вбачається за доцільне представлення більш детального обґрунтування виокремлення зазначених часових періодів.

2. Необхідно було надати систематизацію отриманих результатів щодо складових регіональної резильєнтності для більш наочного сприйняття їх відмінності за різними часовими горизонтами.

3. У дисертації слід було приділити певну увагу потенційним загрозам імплементації міжнародної допомоги щодо повоєнного відновлення з огляду на негативний досвід деяких країн (зокрема Боснії та Герцеговіни), який автор досліджує у п.1.3.

4. Розраховані автором цільові орієнтири економічної, соціальної та екологічної резильєнтності Харківської області до 2030 року потребують надання можливих шляхів їх досягнення з урахуванням фактору невизначеності на тлі триваючої повномасштабної агресії.

Зазначені зауваження не мають принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Щодо дотримання принципів академічної доброчесності

Результати перевірки дисертаційної роботи на текстові запозичення свідчать про відсутність порушень академічної етики. У роботі не виявлено ознак плагіату, фабрикації або фальсифікації результатів дослідження. Використані в роботі наукові положення, ідеї та аналітичні матеріали інших авторів супроводжуються належними бібліографічними посиланнями на джерела, що відповідає загальноприйнятим вимогам академічного цитування. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій простежується особистий внесок здобувача.

Висновок

Дисертаційна робота Самойленка Владислава Сергійовича на тему «Публічне управління сталим розвитком регіону у повоєнний період» за своїм змістом відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Тематика дослідження узгоджується з сучасними науковими напрямками у сферах публічного управління, регіональної економіки та місцевого самоврядування.

Зміст дисертаційної роботи характеризується належним рівнем наукової обґрунтованості, методологічною цілісністю та логічною послідовністю викладення матеріалу. У роботі комплексно розглянуто теоретичні, методичні та прикладні аспекти удосконалення системи публічного управління сталим розвитком прикордонного регіону України на засадах зміцнення резильєнтності. Отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення, підтверджене актами про впровадження.

Дисертаційна робота є самостійною завершеною науковою працею. Автор продемонстрував здатність до системного аналізу складних соціально-економічних процесів регіонального рівня, використання сучасного методичного інструментарію та формулювання обґрунтованих наукових висновків і практичних рекомендацій.

Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в пп. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

На основі цього вважаю, що Самойленко Владислав Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

старший науковий співробітник
сектора проблем регіонального розвитку та децентралізації
відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку
Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН України,
кандидат економічних наук

Олена ТУР

Підпис засвідчую: вірно
Вчений секретар
Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку
НАН України

Надія БЄЛКОВА